

НАША ГОРДИСТЬ

до 100-річчя з дня народження професора Олександра Фединця

13 червня 1997 року ми святкуємо 100-річчя з дня народження видатного хірурга, професора медицини, нашого славного земляка - Олександра Васильовича Фединця.

Життєвий шлях О.В. Фединця знаменний багатьма віхами. Здається, що перед нами розкривається не одна, а ціла низка людських доль. Він був видатний хірург, пристрасний вчений, новатор, талановитий педагог і наставник студентської молоді, людина виняткового дару, доброти, душевності, щирості і безмежної відданості своєму народу.

На Закарпатті, на Іршавщині, в селі Малий Раковець, на березі річки Боржава, у підніжжі гори Китиці, де притулилась невеличка хатинка простої трудової селянської сім'ї, сто років тому, 13 червня 1897 року, народився Олександр Фединець. Із сльозами відчаю говорила мати батькові: "І треба ж таке, знав, коли народитися син - 13 червня, та ще й у п'ятницю, у такий нещасливий день!" (В ті часи на Закарпатті пошесті та хвороби нерідко забирали життя немовлят, тому вважалося, що "нещасливі повір'я", які побутували в той час, не годяться згадувати молодій матері при народженні четвертої дитини).

Та у ласкавості материнських очей, у щирості серця і теплоті батьківської душі черпав Олександр свою щасливу долю. Яка була радість в їхній родині, коли зібрали трохи грошей і батько купив малому школяреві гумові чоботи. Це були перші чоботи, які батько приніс у сім'ю. Всі діти раділи і бажали спробувати, як-то ходитися в гумових чоботях, бо для інших грошей вистачало хіба ж тільки на постолі.

По закінченні гімназії юнака Олександра Фединця забирають в австро-угорське військо, він потрапляє на фронт першої світової війни. У Трансільванії куля прошила йому груди, важке поранення легенів. Стан безнадійний. В цій екстремальній ситуації гостро відчувається ціна людської чуйності, ціна життя. До цієї біди додається в той час і важка втрата - смерть гаряче любимої матері, яка померла від запалення легенів, не отримавши вчасно медичної допомоги, - матері не було й сорока років.

Саме ці трагічні душевні потрясіння визначили майбутнє Олександра Фединця - він вирішив стати лікарем. В студентські роки доводилося важко, жив дуже скромно, не завжди лягав спати ситим, та юнак весь поринув у навчання, настирливо здобував знання з медицини. Долати труднощі йому допомагала віра, щира любов до рідної Верховини, до простого народу.

Закінчивши медичний факультет Карлового університету в Празі, О.В. Фединець в 1924 році з дипломом лікаря вперше переступає поріг палати Ужгородської лікарні - радість цієї хвилини він пронесе через все своє життя.

Талановитого хірурга закріпив свого часу засновник чехословацької хірургії професор Братиславського університету С. Костліви. І ось з 1928 по 1932 роки Олександр Васильович - асистент хірургічної клініки Братиславського університету. "Мені пощастило - згадував не раз О. Фединець, - починати і йти у свій життєвий шлях з людиною могутньою, великих духовних і професійних надбань, якою був мій учитель професор Костліви". Однак туга за рідним краєм, біль Верховини не дають Олександру Васильовичу спокою і в 1936 році він знов повертається на Закарпаття, де до останнього подиху свого життя працює лікарем - хірургом. Понад 65 років він, за велінням долі, провів за операційним столом. За цей час ним зроблено понад 35 тисяч операцій, пережито незабутні хвилини щастя від перемоги над недугами та смертю, а також гіркі хвилини болю, коли не все вдавалося лікареві так, як він би хотів зробити.

На протязі 29 років Олександр Васильович керував клінікою та кафедрою хірургії медичного факультету Ужгородського університету. Він завжди пишався тим, що тільки завдяки возз'єднанню Закарпаття з Україною здійснилася його мрія про відкриття університету в рідному краї, та дякував долі за отриману можливість готувати тут лікарів. Всі набуті ним знання, величезний досвід передавав він своїм колегам, студентам. У його порадах, вчинках відчувалася доброзичливість, готовність допомогти. Він ненавидів нещирість, брехливість. Не диво, що колеги та студентська молодь горнулися до свого професора, наче бджоли до рясного суцвіття.

Понад 3 000 молодих лікарів - випускників медичного факультету УжДУ пройшли незабутню школу мудрості, добра та професійного таланту О. В. Фединця. Нам також пощастило бути серед них, і ми пишаємось таким безцінним дарунком долі.

О. В. Фединець досягнув віртуозної майстерності в хірургії. Думається, що не було такої ділянки людського організму, куди б не сягав його скальпель в важку для хворого хвилину. Але найбільше його талант хірурга виявився в галузі оперативного лікування ендемічної хвороби зоба, патології органів черевної порожнини. Цими проблемами він займався понад півстоліття і врятував життя тисячам хворих. О.В. Фединець заслужено вважається найвидатнішим фахівцем у цій галузі медицини. Йому були притаманні гарячий творчий порив, готовність до ризику в критичну хвилину радикальних втручань, та разом з тим - витримка, науковий аналітичний підхід, бережливе ставлення до тканин і органів хворого організму. Протягом багатьох років він був головним хірургом області, головою обласного науково - медичного товариства. Хірурги України обрали ужгородського вченого почесним членом Українського наукового товариства хірургів.

Ще в далеких 1937 -1938 роках він очолював комору хірургів Карпатської України. Безмежна була його любов до чарівних Карпат, народного мистецтва, рідної пісні, поезії, традиції народної медицини. Починаючи з першого концерту Закарпатського народного хору, на всіх його подальших виступах був присутній О. В. Фединець.

Невтомною та плідною була також його педагогічна діяльність. Авторитетну школу видатного хірурга пройшли сотні лікарів. Немало серед них професорів і доцентів, докторів і кандидатів наук, досвідчених спеціалістів. О.В. Фединець передавав своїм учням не тільки професійні знання, але і прищеплював їм принципи, якими повинен керуватися лікар у своєму ставленні до хворого: людяність, порядність, душевність, безкорисливість.

Відомі хірурги-академіки О. Вишневський, О.Бакулєв, В. Петровський, М. Амосов неодноразово наголошували на тому, що здобутки хірургії будуть неповними, якщо не врахувати той внесок, який зробив у хірургію професор О. Фединець. Видатний словацький кардіохірург академік Е. Матейчік вважав Олександра Фединця своїм вчителем. За видатні заслуги в хірургії органів травлення Чехословацьке наукове товариство обрало його своїм почесним членом.

За видатні здобутки на педагогічній ниві О.В. Фединцю першому з лікарів на Закарпатті було присуджено високе вчене звання професора хірургії Ужгородського державного Університету.

Найвищими урядовими нагородами відзначено трудові здобутки О.В. Фединця. Йому було присвоєно почесне звання заслуженого лікаря та заслуженого працівника вищої школи України, нагороджено багатьма орденами і медалями.

Невтомну лікарську і педагогічну працю О.В. Фединець завжди поєднував з великою громадською та суспільно-корисною працею. Протягом багатьох років він брав активну участь в постійних комісіях з охорони здоров'я обласної і Ужгородської міської Рад депутатів трудящих, був активним учасником наукових форумів краю, республіки, багатьох міжнародних зустрічей. О.В. Фединець активно працював в обласному товаристві зв'язків з українцями, що проживають в діаспорі. За зміцнення дружби та співробітництва з вченими Чехословаччини він нагороджений дипломами і золотими медалями Празького, Кошицького та Братиславського університетів.

Понад піввіку тому він плекав надію і висловлювався однозначно про таку Україну, яка на сьогодні стала реальністю: соборна незалежна Україна і в її складі - Закарпаття.

О.В. Фединець помер у квітні 1987 року, не доживши два місяці до свого 90-річчя. Він прожив гарне, велике життя, сповнене турботи про людей, які платили йому за це широчу любов'ю та пошаною і пам'ятають його до сьогоднішнього дня.

До 100-річчя з дня народження О.В. Фединця доречно навести слова визначного українського хірурга академіка О.О. Шалімова: "Безсмертя вченого - у гідних справах спадкоємців і продовжувачів його подвигу". Саме в тривалості і силі започаткованих О.В. Фединцем традицій, в плідності його ідей розкривається небуденний талант прекрасного хірурга - Олександра Васильовича Фединця.

Василь Бора,

*декан медичного факультету УжДУ,
заслужений лікар України, кандидат медичних наук, доцент*

Михайло Ганич,

*завідувач кафедри акушерства і гінекології,
академік УАННП, доктор медичних наук,
професор.*